

ÉLMÉNYEK NYOMÁBAN *a Muravidéken*

ÉLMÉNYEK NYOMÁBAN A MURAVIDÉKEN

Kiadó

Muravidéki Magyar Önkormányzati Nemzeti Közösség –
Pomurska madžarska samoupravna narodna skupnost

Szöveg

Bea Feher (PMSNS – MMÖNK)

Magyar nyelvi lektor

Böröcz Nándor

Grafikai tervezés és tördelés

Tanja Semion Šantić

Nyomda

Digifot, fotografija in tisk d.o.o.

Példányszám

6000

Kiadás éve

2026

A kiadvány „A magyar nemzeti közösség gazdasági alapjának
serkentési programja 2025–2028” támogatásával jelent meg.

A kiadvány vagy annak bármely részletének bárminemű
másolása az alkotók és a kiadó engedélye nélkül tilos!

Nem eladásra szánt kiadvány.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA LOKALNO
SAMOUPRAVO, KOHEZIJO
IN REGIONALNI RAZVOJ

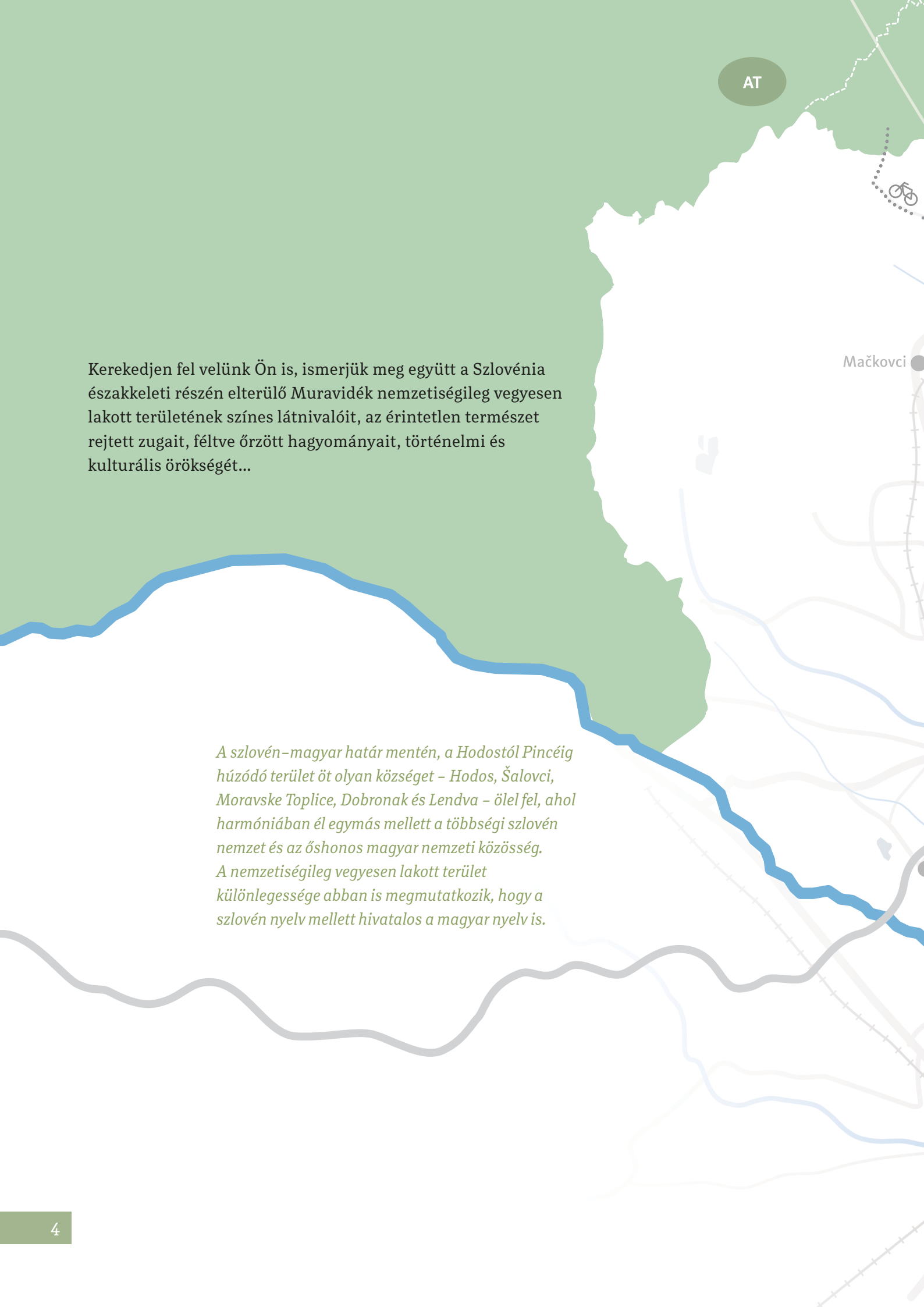
— v POMURJE —
www.MURAVIDÉK.re

@muravidek.re #muravidekre #vpomurje
muravidekre@gmail.com
www.muravidek.re

TARTALOM

Térkép	4
HODOS községről röviden	6
A kapornaki tájház – a múlt őrzője	8
A Hodosi-tó és a kapornaki forrás ölelésében	10
Múltba nyúló kilátás	12
ŠALOVCI községről röviden	14
Ahol a paraszti munkák és szokások életre kelnek	16
Amikor még malomkerekeket hajtottak a patakok	18
Ápolva a múltat, őrizve a hitet	20
MORAVSKE TOPLICE községről röviden	22
Amikor a méhészet és a néphagyomány összefonódik	24
Ha a falak mesélni tudnának...	26
Szakrális épületek lépten-nyomon	28
DOBRONAK községről röviden	30
Ahol a történelem és a kézművesség összefonódik	32
Feltöltődés, kikapcsolódás a természet ölelésében	34
Határtalan táj, határtalan emlékek	36
LENDVA községről röviden	38
Szlovénia első mintagazdasága – Muravidéki Mintagazdaság	40
Kultúrtörténeti barangolás Lendván és környékén	42
Szakrális emlékhelyek és épületek nyomában	44

Kerekedjen fel velünk Ön is, ismerjük meg együtt a Szlovénia északkeleti részén elterülő Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területének színes látnivalóit, az érintetlen természet rejtett zugait, féltve őrzött hagyományait, történelmi és kulturális örökségét...

A szlovén–magyar határ mentén, a Hodostól Pincéig húzódó terület öt olyan községet – Hodos, Šalovci, Moravske Toplice, Dobronak és Lendva – ölel fel, ahol harmóniában él egymás mellett a többségi szlovén nemzet és az őshonos magyar nemzeti közösség. A nemzetiségileg vegyesen lakott terület különlegessége abban is megmutatkozik, hogy a szlovén nyelv mellett hivatalos a magyar nyelv is.

SLOVENIJA
SZLOVÉNIA

N

HU

HR

5

12

20

26

34

42

Dolenci

ŠALOVCI

HODOŠ
HODOS

Kilátó

Krplivnik
Kapornak

Domanjševci
Domonkosfa

A szent Márton-templom

Kercaszomor

Središče
Szerdahely

Magyarszombatfa

Gödörháza

Prosenjakovci
Pártosfalva

Pordašinci
Kisfalva

Motvarjevci
Szentlászló

A Vogler-konyhó

Kobilje

A Bakonaki-tó

DOBROVNIK
DOBRONAK

Žitkovci
Zsitkóc

Kamovci
Kámaháza

Radmožanci
Radamos

Genterovci
Göntérháza

Mostje
Hidvég

Turnišče

Banuta
Bánuta

Dolga vas
Hosszúfalu

Dolgovaške Gorice
Hosszúfaluhegy

LENDAVA
LENDVA

A lendvai vár

Lendavske Gorice
Lendvahegy

Čentiba
Csente

Dolina
Völgyfalu

Pince Pince

Pince Marof
Pincemajor

Benica

Mursko
Središče

Hotiza

Kot
Kót

Trimlini

Hármasmalom

Petišovci
Petesháza

Velika
Polana

Kapca
Kapca

Gaberje
Gyertyános

Gornji Lakos
Felsőlakos

Dolnji Lakos
Alsólakos

Čentiba
Csente

Dolina
Völgyfalu

Pince Pince

Pince Marof
Pincemajor

Benica

Mursko
Središče

Ženavlje

Gornji Petrovci

Domanjševci
Domonkosfa

Križevci

Kančevci

Moščanci

Selo

Čikečka vas
Csekefa

Andrejci

Sebeborci

Martjanci

MORAVSKE
TOPLICE

Tešanovci

Bogojina

MURSKA
SOBOTA

Rakičan

A5

Bakovci

Lipovci

Beltinci

Dokležovje

Ižakovci

Odranci

Verželj

LJUTOMER

Ščavnica

MURA

Ledava
patok

Ledava
patok

Csesztreg

Kerka

Rédics

MURA

HODOS

községről röviden

A csupán 18 négyzetkilométeren elterülő Hodos község Szlovénia, pontosabban a Muravidék, ezen belül is Goricskó legészakkeletibb részén fekszik. A községhez két település tartozik: Hodos és Kapornak, valamint a Kapornak részét képező Domaföld.

A két település első okleveles említése az 1393-as évig vezethető vissza. A település lakosai egykoron mezőgazdasággal, fakitermeléssel és gyümölcstermesztéssel foglalkoztak, a 20. század utolsó harmadában azonban sokat változott az ott élők megélhetési módja, hasonlóan a tágabb régió sajátosságaihoz. A harmadik évezred elején nagy jelentőséget kapott például az újonnan kiépített szlovén–magyar vasútvonal.

A község 360 lakosával Szlovénia legkisebb önkormányzatai közé tartozik, amely ennek ellenére az önállósulása óta (1999 januárjától) komoly fejlődési utat járt be gazdasági és infrastrukturális szempontból is. A természeti adottságok mellett ma már egyéb nevezetességekkel is rendelkezik, amelyek megtekintése kihagyhatatlan, ha bepillantást szeretnénk kapni a két település értékeibe, az ott élők mindennapjaiba, hagyományaiba.

A KAPORNAKI TÁJHÁZ – A MÚLT ŐRZŐJE

Őseink tárgyi és szellemi hagyatékának megőrzésében fontos szerepet kapnak a Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén berendezett tájházak. Közülük az egyik a kapornaki domboldal ölelésében, páratlan kilátással tekint le az alatta elnyúló goricskói tájra. Régen Kapornak a hozzá tartozó Domafölddel jellegzetes őrségi falu volt, ezért nem véletlenül kapott itt helyet az egykoron itt élő emberek életét bemutató néprajzi gyűjtemény, amely fontos történelmi források tára.

Őseink tárgyi és szellemi hagyatékának megőrzésében fontos szerepet kapnak a Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén berendezett tájházak. Közülük az egyik a kapornaki domboldal ölelésében, páratlan kilátással tekint le az alatta elnyúló goricskói tájra. Régen Kapornak a hozzá tartozó Domafölddel jellegzetes őrségi falu volt, ezért nem véletlenül kapott itt helyet az egykoron itt élő emberek életét bemutató néprajzi gyűjtemény, amely fontos történelmi források tára.

A kapornaki tájház, azaz a **Kapornaki Helytörténeti-Néprajzi Gyűjtemény** 1997 júniusában nyitotta meg kapuját, amelynek a 20. század első harmadában épített Škerlák-ház ad otthont. Az épületbe egy féltetős lécrácsozattal díszített kis verandán juthatunk be, amely eredetileg a család – asztallal és sarokpaddal berendezett – naptól védett nyári hűsölőhelye volt.

A hosszú, szűk folyosó – amelynek falát levéltári források, különféle írásos dokumentumok borítják – az első szobába vezet bennünket, ahol a Könye család archív fotói kaptak helyet. A 20. század első harmadában a család egyik tagja, Könye Lajos fényképészettel is foglalkozott. A sarokban könyvespolc, rajta szépirodalmi, illetve vallási témájú könyvek, mellette egy mára már megsárgult írás a család tulajdonában lévő 289 darab könyv jegyzékével.

A folyosón továbbhaladva egy kemencével ellátott, mászókérményes konyhába lépünk, melynek falán hímezett falvédők láthatók egy-egy szerelmes üzenettel, illetve az ismert házi áldás is olvasható:

*Hol hit, ott szeretet,
Hol szeretet, ott béke,
Hol béke, ott áldás,
Hol áldás, ott Isten,
Hol Isten, ott szükség nincsen.*

↓ A boronafalú préház a főfás szőlőpréssel és a mellette álló méhes a térség kultúrájának jellegzetes részei.

↑ A fennmaradt üvegnegatívból készült válogatás hűen tükrözi az egykori falusi élet mozzanatait.

A szőttessel borított fiókos asztalt sarokpad veszi körül, mögötte cserépedények, kulacsok, tejcsfazekak, továbbá sütőlapát, dagasztóteknő és egyéb apróbb holmik tekinthetők meg.

Az egykori lakóház hátsó szobájában egy 18–19. század fordulójában épített, zöld ólommal, táblás kályha, néhány, egykor még kelengyét rejtő tulipános láda, szebbnél szebb díszítésű mázas edények sora tekinthető meg. A szoba közepén egy nemzedékről nemzedékre öröklődő szövőszék, mellette egykori iskolapad tintatartóval, tollszárral, de a palatábla és a vesszőtartó sem hiányzik.

A tájházat körülvevő melléképületek is igazi kincseket rejtnek: a szomszédságában álló egyterű épületben berendezett faragókamra, közelében méhes, mellette egy őrségi préház, a cséplőpajtában pedig a mezőgazdasággal kapcsolatos eszközök kaptak helyet. Egykoron Škerlákéknál működött a környék egyetlen nagyobb teljesítményű pálinkafőzdéje, így itt tekinthető meg a témához kapcsolódó kiállítás is.

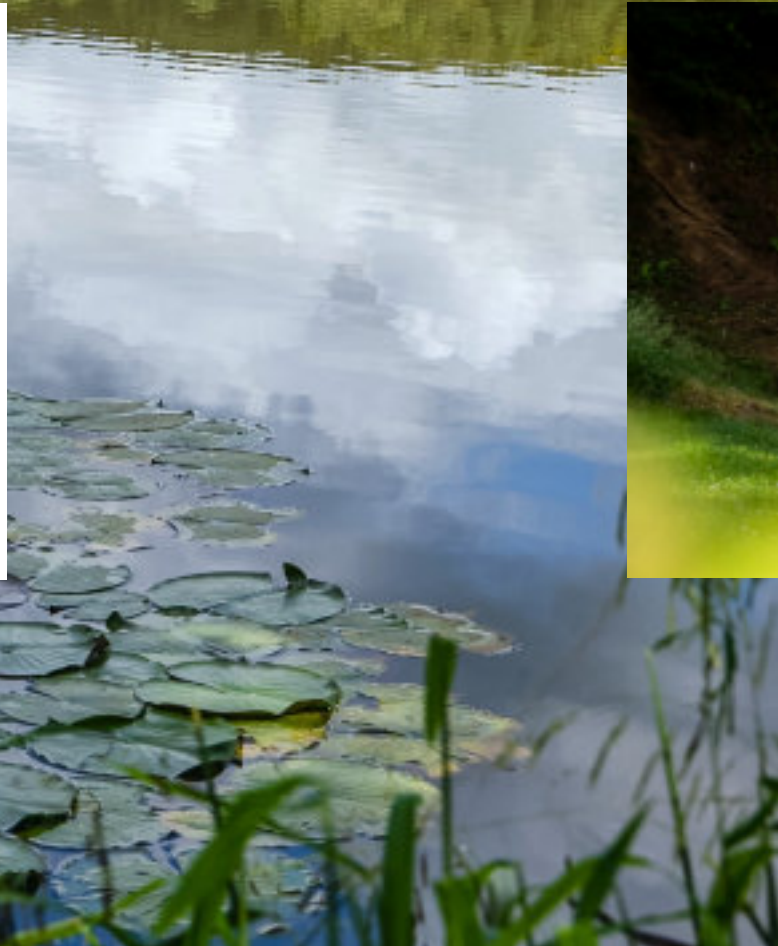
A hátsó udvaron az úgynevezett **Tündérbkert** található, amelyet örökségvédelmi célból, az őshonos fák megmaradása érdekében hoztak létre. Közülük a legnagyobb népszerűség az igen ritka és értékes házi berkenyét övezi, amelynek termése leginkább az almára vagy a körtére hasonlít – alapszíne sárga, a napsütötte oldalán szépen piroslik. ♦

↓ A Hodosi-tó fontos szerepet játszik a térség
biodiverzitásának megőrzésében.

A HODOSI-TÓ ÉS A KAPORNAKI FORRÁS ÖLELÉSÉBEN

A mai rohanó világban többször megfeledkezünk arról, milyen fontos a szabadban eltöltött idő. Köztudott, hogy a természet közelsége jótékonyan hat a hangulatunkra, az életerőnkre, mindemellett pedig rengeteg gyönyörű csodára találhatunk, ha teszünk egy nagy sétát a szabadban...

Hodos község peremén, égis érő fák között, virágzó rétek és gazdag mezők ölelésében terül el a **Hodosi-tó**, amely a 20. század végén a Kerkába ömlő Dolányi-patak felduzzasztásával keletkezett. A mesterségesen kialakított tó a horgászok paradicsomaként, fontos vizes élőhelyként vált ismertté. A tóban vízi rovarok – csíkbogarak, tavi molnárkák és szitakötők –, míg a mocsarasabb, sekélyebb vízben góték és zöld levelibékák tanyáznak. Az állóvíz számos madárfajt is vonz – kacsákat, gémekeket, jégmadarakat –, a nádas pedig a fészkelő guvatoknak nyújt védelmet. A környékbeli állat- és növényvilágot bemutató, érdekes információkkal szolgáló táblák és a kialakított pihenőhelyek még izgalmasabbá teszik a tó körüli sétát. Nem szabad megfeledkezni az erdő mentén felállított madárfigyelő toronyról sem, ahonnan szemügyre vehetők a tónál élő vízimadarak, az éles szeműek pedig akár egy-két vidrát is megpillanthatnak.

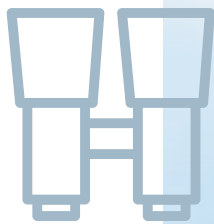
Kapornakon, árnyas fák alatt, egy kis ligetben található a helyiek által csak **kapornaki forrásnak** nevezett természetes vízfolyás.

A forrás vizét ma is fogyasztják, sőt az ott élők úgy tartják, ez a víz különösen egészséges, s akik rendszeresen oltották vele szomjukat, hosszú kort éltek meg. Azt, hogy mikor fakadt a forrás, pontosan senki sem tudja, azonban a helyiek úgy tartják, hogy az 1800-as években már jártak hozzájuk a szomszédos Szalafőről vízért, amit lovas szekerekkel, fahordókban szállítottak el. Egyes falubeliek szerint viszont már jóval korábban, a törökök idejében is csörgedezett. A forrás mindig is lényeges szerepet töltött be a falubeliek életében, ezért számos történet kötődik hozzá. Egykoron az asszonyok a nehéz mezei munkák végeztével ide jártak megönteni fekete korsóikat a hűsítő vízzel. Megbeszélték a mindennapi dolgaikat, osztottak egymás gondjaiban, örömeiben, bánatában. A visszaemlékezésekben egyebek mellett még ma is él a bokrétázás szokása: a fiatalok szilveszterkor kimentek a forráshoz,

és az otthon kötött bokrétával díszítették fel a kutat annak reményében, hogy egész évben friss vizük lesz. ♦

↑ A környékbeliek életében jelentős szerepet betöltő kapornaki forrás a térség történelmi és természeti örökségének meghatározó része.

→ Büszkén emelkedik a magasba a ma már turisztikai látványossággént funkcionáló, 2018-ban felújított hodosi őrtorony.

MÚLTBA NYÚLÓ KILÁTÁS

Az Őrséget a magasból megcsodálni igazán különleges élmény, s erre a Goricskón – Hodoson és Kapornakon – található, 2018-ban felújított két katonai őrtoronyból kitűnő lehetőség nyílik.

A szlovén–magyar határ közelében áll a körülbelül 15 méter magas, fémszerkezetes **hodosi őrtorony**. Az építményen körbefutó lépcsők a zárt beépítésű kilátószintre vezetnek, amelyről belátható a Kerka völgye és a távolabbi térség is – a megművelt földek, a gyönyörű erdők, a sokszínű épített örökség.

↓ Kilátás a kapornaki őrtoronyból – elől a vasút, mögötte a 19. században épült evangélikus templom.

Hodosról **Kapornakra** érve, a téglából épített határmenti **őrtorony** belső lépcsőit megmászva juthatunk fel az egykor katonai megfigyeléseket szolgáló felső szintre. A létesítmény 1945 körül épült a szlovén–magyar határ közelében. Az őrtorony azért is különleges, mert ez az egyetlen ilyen jellegű fennmaradt tégláépület Szlovénia ezen részén.

A két kilátó különlegességének számít, hogy felső szintjük rálátást biztosít Hodos **evangélikus templomára** és **vasútállomására** is. ♦

A hodosi evangélikus gyülekezet már nagyon korán, a reformáció magyarországi megjelenése után az új hit követőjévé vált. Az ellenreformáció idején a vidék evangélikus gyülekezetei közül egyedül ők maradtak hűek a reformációhoz, ennek emlékére őrzik a Luther-rózsát a község címerében. 1783-ban fatemplomot építettek, majd 1840-ben megkezdődött az új, ma is álló **evangélikus templom** építése. Akkoriban Kardos János lelképásztor vezette a gyülekezetet. Öt év elteltével a hívek Kardos irányításával iskolát és lakást is építettek a kántortanító számára.

A település értékei közé tartozik a hodosi **vasútállomás** is. A 19. század utolsó negyedétől a térség kereskedői is bekapcsolódtak az ország gazdasági vérkeringésébe: fellendült a szarvasmarha- és sertéskezelés, a szeszfőzésre alkalmas gyümölcsök felvásárlása – ekkor született meg a vasútépítés gondolata. Erre az időszakra tehető Goricskó demográfiai növekedése is, a vagyonhoz jutó evangélikusok, valamint a hazai és letelepedett értelmiségiek gazdasági felemelkedése. Így 1882 után egyre inkább szorgalmazták a Muraszombattal való vasúti összeköttetés létrehozását, amely a 20. század elején meg is valósult. A hodosi ma is fontos állomása a vasútvonalnak.

ŠALOVCI

községről röviden

Szlovénia északkeleti csücskében, a Muravidék dombvidékes területén fekszik Šalovci község, amely Szlovénia 1991-ben kikiáltott függetlensége és a helyi önkormányzat 1998-as átszervezése után, valamint az egykori közös, Hodos–Šalovci Község hodosi részének kiválásával jött létre. Az 58 négyzetkilométeren elterülő község körülbelül 1.400 lakosával hat települést ölel fel, közülük az egyetlen nemzetiségileg vegyesen lakott, azaz hivatalosan is kétnyelvű falu Domonkosfa.

A falu történetéről szóló első levéltári források 1538-ra vezethetők vissza, amikor a falu nevét még Domonkosfalwá-ként írták, valamivel kevesebb mint száz évvel korábban, 1431 tájékán Domonkusolc-ként emlegették. A Kerca-patak (Kis-Kerka) mentén elterülő, mára már csendes, nyugodt falut, egykoron meghatározó gazdasági és szakrális élet jellemezte: a közeli patak hajtotta a malomkerekeket, a földeken kiterjedt gazdálkodás folyt.

A dombvidéki, síkságokkal tarkított térségen elterülő falunak mindmáig fontos a szerepe, hiszen egyrészt számos értékesebbnél értékesebb látnivalót rejtget, másrészt az ott élők gazdag történelmi és kulturális hagyományaiba nyújt betekintést.

AHOL A PARASZTI MUNKÁK ÉS SZOKÁSOK ÉLETRE KELNEK

A Domonkosfa szívében álló Domonkosfai Porta a térség történelmét, kultúráját hűen őrző, különféle tematikákat felölelő tájházak egyike: belépve a nagy faajtón visszacsöppenünk a múltba, az adott település egykori lakosainak mindennapjaiba.

A régi boronaház helyére az 1930-as években Kalamár Sándor és felesége új lakóépületet emelt, amely ma már tájházként működik. Az akkori többgenerációs épületet többször bővítették újabb helyiségekkel, építményekkel, amelyekben egyebek mellett boroskamrát, pálinkafőzőt alakítottak ki. A pajtában szénát, szalmát, cséplés előtt szalmaszalmát tároltak. A Kalamár család körülbelül tíz hektár földön gazdálkodott, marhákat, disznókat neveltek, a szántók mellett kaszálókkal és szőlőparcellákkal is rendelkeztek.

Az egykori Kalamár-házban, a ma már **Domonkosfai Porta** néven ismertté vált tájházban 2012-ben nyitották meg az első kiállítást. A főépületben megtekinthetők a 20. század első harmadának jellegzetességeit mutató lakóhelyiségek: a hálószoba és a konyha. Az előbbi esetében a városi és a paraszti ízlés sajátos keveredése figyelhető meg: a bútorok más elrendezést kaptak, az ágyakat párosították, éjjeliszekrények kerültek melléjük, de a szobai bútorgarnitúrát továbbra is a történelmi stílusjegyek népi változatai jellemezték. A hagyományos étrendhez való ragaszkodás miatt a konyhában élt legtovább a régebbi és a modernebb természetesnek tűnő ötvözet: a konyha szegletében áll az átlós, magasított, csempével kirakott kályha, de a régies polcokon még ma is ott vannak a tradicionális konyhaeszközök.

Az épületegyüttes számos hagyományba, egykori munkálatba nyújt betekintést. A kiállításon kiemelkedő szerepet kap a fonás,

↑ A Domonkosfai Porta bepillantást nyújt a régi mesterségek világába – köztük a cipészethez is.

→ A konyhában kiállított tárgyak között az agyagból készült különféle kancsók is megtalálhatók.

amelyhez különféle nyersanyagokat használtak – fűz-, nyír- és mogyoróvesszőt, gyékény- és sásféléket, rozsszalmát, kukoricacsuhét és seprűcirkot –, ezekből használati tárgyak készültek. Egy hajdani parasztgazdaságban rengeteg olyan munka akadt, amit a közösség összefogásával, egymás kisegítésével tudtak elvégezni – ilyen volt a tökmagköpesztés is. Ennek emléket állítva a melléképület egyik kiállítótermében a látogatók megismerkedhetnek az egykori töktermeléssel, a tökmag tisztításával és szárításával, a tökmagolaj készítésével és tárolásával. A kiállítás bemutatja az egykori ételfeldolgozás és tartósítás módjait is. Hajdanán kiemelt szerepe volt a disznóölésnek, amelynek legfőbb célja a zsír és a füstölt húsok egész évi, a nyári mezőgazdasági munkákig kitartó biztosítása volt.

A tájház mögötti hátsó udvar hiteles helyszínnül szolgál Domonkosfa legnagyobb szabadtéri

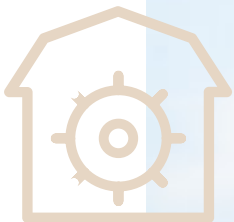
rendezvényének, a hagyományos aratás és cséplés bemutatásának. Ezen a napon nyüzsgés van a portán, amely mögött fekszik a búzafield, ahol sarlóval és kaszával learatják a termést, kékébe kötik, majd pedig kereszttekbe rakják. A munkák sora a csépléssel zárul. Hajdanán az egész napot kitöltő munkában segédkeztek a gyerekek is, így korán megtanulhatták, hogy az apró búzaszemekből őrölt liszt az emberek mindennapi étrendjének legfontosabb alapanyaga. A hagyomány megőrzéséről és továbbadásáról tanúskodik a gazdagon berendezett mezőgazdasági kiállítás is, valamint az újonnan felállított malom, amely szintén az egykori hagyományok felelevenítését szolgálja. ♦

AMIKOR MÉG MALOMKEREKEKET HAJTOTTAK A PATAKOK

Régen mindaddig, amíg be nem köszöntöttek az első fagyok, bőven akadt munkája a molnároknak, hiszen a nyár derekától folyamatosan forogtak a vízimalmok. Domonkosfán a Kis-Kerka vízének ereje hajtotta meg a vízimalmok őrlőszerkezetét. A Zslebits- és a Csahuk-malom ma már nem működőképes, de a megmaradt épületek a malomkövekkel és a malomkerékkel mindmáig őrzik az egykori molnárélet nyomait.

Hajdanán a kézzel végzett aratás számított az egyik legnagyobb paraszti munkának. A munkások a kaszát a vállukra véve korán reggel indultak a búzamezőre. A learatott búzát, gabonát kisebb kupacokba kötötték, ezeket háromágú villával rakták fel a szekérre. Ezt a kézi erővel történő cséplés követte, majd az aranyszínű gabonaszemeket elvitték a malomba, ahol a molnár a kukoricából, búzából, zabból és rozsból lisztet őrölt, amelyből az asszonyok ízletes kenyeret sütöttek.

→ A kaszakő az él fenésének elengedhetetlen eszköze volt – így lett újra és újra borotvaéles a penge.

↓ Az egykor gabonát őrlő Csahuk-malom ma már csak a múlt emlékét őrzi, felidézve az egykori vidéki élet hagyományait.

Domonkosfán az egykori paraszti életről a faluban fennmaradt két malom is tanúskodik. A részben téglából, részben fából épült **Zslebics-malmot** a 20. század elején állították. Érdekességnek számít, hogy a teljes faszervezetet, a fogaskerekeket, a hengert maga a molnár, Zslebics József készítette. Fia a malmot később gőzmalommá alakította át, ezzel lehetővé téve, hogy a száraz időszakokban is dolgozhassanak a fogaskerekek. A falu végén található a **Csahuk-malom**. A részben fából, részben téglából épített parasztmalom tulajdonosa, Csahuk János az 1900-as évek elején vette meg az épületet. A tulajdonos az 1920-as évek táján vásárolt a malomhoz egy gőzgépet is. Ezután már mindenféle gabonát őrölhettek benne, épp úgy, ahogy a szomszédos Zslebicséknél. A parasztok a széles környékről hordták ide a gabonát. A malom egészen 1982-ig működött. ♦

ÁPOLVA A MÚLTAT, ŐRIZVE A HITET

A Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén számos szakrális emlékhely és épület vár felfedezésre. Erre remek példa a vallásilag is vegyes, katolikusok és evangélikusok által lakott Domonkosfa, ahol két hit gyakorlóit várja az egymás közelében álló Szent Márton-templom és az evangélikus templom.

Az Árpád-kori, Szent Márton tiszteletére szentelt templom Domonkosfa határának déli részén egy dombon áll. Jellemzője, hogy a Muravidék egyik legkorábbi, román stílusban épített temploma. Az 1230-as évek környékén épült római katolikus templom belsejét eredetileg freskók díszítették, azonban ezek az idő múlásával elvesztek. Az épület különlegessége a déli bélétes kapu, melynek íveit 3–3 oszlop tartja. Közülük az egyik dísztelen, egyet növényi motívumok díszítenek, a legfelsőn mitológiai madár található. A kapu feletti Agnus Dei-ábrázolás, azaz Isten Báránya-ábrázolás igazi különlegességnek számít, hiszen a kőfaragványon nem bárány, hanem nőstény oroszlán vagy párduc tartja a keresztet. Az állat farka háromfelé ágazó liliomformát mutat. Az ábrázolás számos történész, művészettörténész érdeklődését felkeltette, de egyértelmű magyarázat még nem született rá.

A római katolikus Szent Márton-templom közvetlen közelében áll a körülbelül ezer hívőt befogadó evangélikus templom. A település első

→ A Szent Márton-templom déli kapuján található Agnus Dei-ábrázolás az egyedisége révén kiemelt figyelmet érdemel.

↓ Az előtérben a domonkosfai evangélikus templom, a háttérben az Árpád-kori Szent Márton-templom látható.

evangélikus temploma egy, az 1800-as években épült fatemplom volt. A gyülekezet első lelkészeként Kuzma Istvánt tartják számon. Az új, mai templomot 1901-ben kezdték építeni, majd a következő évben fejezték be. Az épület terveit Kleiber Alojz építész készítette, a munkálatokat Rátkol Tivadar vezette. Akkoriban az építkezés és a berendezés 45 ezer aranykoronába került, amelyet a hívők maguk adományoztak. 1932-ben ismét a gyülekezet támogatásával felújították a templom belsejét, a tanítólakást és az iskolát is. A neoromán stílusban épült szentély a falu fölé magasodó dombon áll, a helyét hagyományok szerint a mellette található iskolaépülettel, ahol egykoron a prédikátorok betűvetésre tanították a gyerekeket. ♦

MORAVSKE TOPLICE

községről röviden

A Ravensko- és a Dolinsko-síkság, valamint a goricskói dombvidék találkozásánál, 144 négyzetkilométeres területen fekszik Moravske Toplice község. A körülbelül 5.900 lakost számláló községet ma nemzetiségileg vegyesen lakott területként tartják számon, amelynek 28 települése közül öt számít hivatalosan is kétnyelvűnek: Szentlászló, Csekefa, Kisfalu, Pártosfalva és Szerdahely.

Érintetlen természet, rejtett zugok, nyugalom, a falusiak vendégszeretete, számos művészettörténeti jelentőségű vallási műemlék, gazdag kulturális élet, a hazai ételek és a zamatos borok jellemzik a község településeit. A nemzetiségileg vegyesen lakott területen ma is kiemelt figyelmet fordítanak az egykori hagyományok megőrzésére – ilyen egyebek mellett a tollfosztás és a tökmagköpesztés. A téli estéken, amikor összegyűlt a falu apraja-nagyja, a nők tollfosztással, a férfiak tökmagköpesztéssel múltatták az időt. A munka mellett pedig természetesen nem maradhatott el a beszélgetés, a szórakozás. A megfosztott toll dunyhákba és vánkosokba került, a megköpesztett tökmagból pedig igen ízletes tökmagolaj készült.

AMIKOR A MÉHÉSZET ÉS A NÉPHAGYOMÁNY ÖSSZEFONÓDIK

A méhészet nemcsak a Muravidéken, hanem Szlovénia más területén is erős gyökereket vert, amely része a hagyományos ételek elkészítésének és a helyi lakosság kulturális öröksége megőrzésének is. A méhek a földi élet, így az emberiség létezésében is rendkívül fontos szerepet játszanak, ezért 2017. december 20-án elfogadták azt a szlovén kezdeményezést, miszerint május 20-át, Anton Janša, a 18. század kiemelkedő méhészeti szakértőjének, a Mária Terézia császárné udvarán működő méhésziskola első vezetőjének születésnapját a méhek világnapjává nyilvánították.

Szentlászlón Vass Géza egykori kódissállásos háza az említettek szellemében kelt új életre 2018 tavaszán, amikor ünnepélyes keretek között megnyitották a Méhészeti Oktató- és Látogatóközpontot, az **Alvariumot**. Az Alvarium – azaz kaptár – nevet viselő tájház a muravidéki turisztikai koncepcióban a méheket, a méhészetet, a méz készítését és felhasználását, továbbá gasztronómiai, egészségmegőrzési és egyéb felhasználási lehetőségeit mutatja be.

A mai Alvariumnak a történelem során megöregedett falai felfrissültek, a helyiségek új küldetést kaptak. A felújítás után az érdeklődők előtt egy olyan épület tárta ki ajtáját, amely méltán viseli a tájház megnevezést, hiszen egyes helyiségeit a megőrzött eredeti

bútorokkal, tárgyakkal rendezték be. Belépve a nagy faajtón egy hosszú előszoba tárul elénk, amely a többi különálló helyiségbe vezet a látogatót. A ház egykori tisztaszobája ma oktató- és kiállítóterem, nagy tömörfa asztal uralja a helyiséget, míg a fal mellett álló régi ruhásszekrényekben a környék kézműves alkotásai, termékei láthatók. Mellette jól felszerelt teáskonyha, a ház másik végében

kettő, eredeti bútorokkal berendezett vendégszoba található. A helyiségek falain elhelyezett polcokon számos méhészeti témát érintő termék kapott helyet.

A tájházat körülvevő udvar is számos érdekességet tartogat. A porta felújításának végleges célja egy jól kialakított, a méhészetet és a mézelő növényeket bemutató tanösvény kialakítása, amely felöleli a témához kapcsolódó információs táblákat, míg a hátsó udvaron egy virágokkal teli rét és az őshonos fák megőrzése érdekében létrehozott gyümölcsös fekszik.

Igazi érdekességnek számít az újonnan felállított méhesház 16 kaptárral. Szlovéniában a messzi múltba nyúló hagyománya volt egykor

↙ A szlovén hagyományok és a helyi népművészet modern keveredése a szentlászlói méhesen.

↓ Régi ruhásszekrények, tömörfa asztal és székek adják át a látogatóknak az egykori helyi élet hangulatát.

a méhkaptárok díszítésének, amelyek a 19. század végén, a 20. század elején terjedtek el. Az akkori kaptárfestők különféle meséket, legendákat vagy éppen a paraszti élet mindennapi motívumait örökítették meg mézesházakon. A szentlászlói méhes kifestésének elgondolása részben a szlovén hagyományokra alapoz, de a helyi népművészetre fókuszál modern köntösben, így egy óriási tulipános ládát idéz.

Az Alvarium azonban nem kizárólag a turizmusra apellál. A helyi termelők, kézművesek, méhészek, a felnövekvő generáció, a helyi kétnyelvű általános iskola és óvoda gyermekeinek bekapcsolásában szintén fontos szerepe van. Az épület és környéke egyebek mellett műhelymunkáknak, képzéseknek, előadásoknak is helyet ad. ♦

↓ A romos kastély homlokzatán máig látható az egykori családi címer.

HA A FALAK MESÉLNI TUDNÁNAK...

A rejtélyesség leple alatt néhány régi, részben elhagyatott vagy csak ritkán látogatott épület lakozik. Moravske Toplice község nemzetiségileg vegyesen lakott területén két ilyen ikonikus épületről beszélhetünk, amelyeknek megvan a maga különleges történetük.

A goricskói Pártosfalván természetes platánok, vörös bükk-, nyár- és fenyőfák alatt rejtőznek a romjai egy egykor hatalmas kastélynak, amelynek első írásos említése 1876-ból származik. A titokzatos küllemű **Matzenauer-kastély** még romos állapotában is nagy időket idéz meg. A neoklasszicista stílusban épített kastély utolsó tulajdonosa Carl von Matzenauer osztrák konzul volt, aki felesége tuberkulózisban való megbetegedését követően, 1900-ban vásárolta meg a birtokot. A gróf egy csendes és egészséges környezetet keresett, ahol a felesége felépülhet. Így jutott tudomására, hogy Pártosfalván eladó egy kastély 150 hektárnyi, főleg erdőket és szántóföldeket magába foglaló birtokkal.

Évekkel később, amikor 1920-ban a Muravidékre érkezett a Nemzetközi Határmegállapító Bizottság, hogy Szlovénia északkeleti részén meghatározza a Magyarország és Jugoszlávia közötti államhatárt, a grófrendelkezésükre bocsátotta a kastélyt, a bizottság számára szállást és munkahelyiséget biztosított. A második világháború vége felé az orosz hadsereg kórházat rendezett be a kastélyban, majd a háború után a kastélyt és a birtokot államosították. Az épületet egy ideig a jugoszláv hadsereg használta, majd lakásokká alakították át a mezőgazdasági szövetkezet dolgozói számára.

A kastély egykori pompáját a lassú elmúlás fátyla takarja. Az egykor páratlan szépségű kastélyból már csak a homlokzaton lévő családi címér maradt épségben, az épületet körülvevő, egykor szépen gondozott parkot pedig csak néhány természetes fa jelzi.

Úgyszintén Moravske Toplice községben, a szentlászlói erdő közepén, egy nyugodt kis tisztáson áll az 1934-ben épített **Vogler-kunyhó**, amelyet egykoron Vogler János a feleségének épített, hiszen a hitvese nyugodt, visszahúzódó életre vágyott. Az asszony mélységesen vallásos volt, ezért az épület közelében álló fenyőfára egy Mária-szobrot állíttatott. A nő halála után a szobrot áthelyezték, a fenyőfából pedig koporsót készítettek számára.

A második világháború kezdetével a kunyhót már nem használták, majd 1945 januárjában a „Prekmurska četa” nevű partizánegység menedék- és búvóhelye lett. Tiszteletükre az épület falára emléktáblát helyeztek el, a belső helyiségekben pedig muzeális részt alakítottak ki. A vadászkunyhót ma kulturális műemlékként tartják számon. ♦

↓ A Vogler-kunyhó falain a partizánegység tagjainak arcképei, levelei és feljegyzései kaptak helyet.

↓ A csekefai kápolna békés, idillikus környezetben emelkedik az ég felé.

SZAKRÁLIS ÉPÜLETEK LÉPTEN-NYOMON

Muravidék vallási térképén a római katolikus többség mellett jelentős számban élő evangélikus és református hívők jelenlétéről a kétnyelvű terület goricskói részén található szakrális emlékek tanúskodnak.

← A 20. században épült szentély Szlovénia egyetlen református temploma.

Az egyedi jellegeket mutató **szentlászlói református templom** a Szlovéniai Református Keresztyén Egyház központja. A település lakossága az 1900-as évek elején épült haranglábat 1968-ban kis templommá alakította át, a tornyában két haranggal. Ez a templom Szlovénia egyetlen református temploma. A gyülekezet 2014-ben az épület felújítása mellett döntött. A minimalista küllemű, visszafogott díszítésű templom tornyában ma is két harang van.

A **Csekefán** álló, a 20. század első felében épült **neoromán kápolna** múltját tekintve nem tisztázott, hogy az építésében milyen mértékben játszott szerepet az evangélikus és a református egyház. A kápolna nyugati oldalán egy masszív, kétemeletes harangtorony áll, homlokzatát magas, félkör alakú ablakok díszítik. Érdekességnek számít a csekefai temető is, ahol még mindig található néhány igen régi református fejfa.

A néhány kilométerrel odébb fekvő **Pártosfalván** két egyházi épület is található, az egyik az **evangélikus kápolna**, a másik az út túloldalán álló **római katolikus Szent József-kápolna**. Külső és belső látványosságot és csillogást nem sok részletükben hordoznak ezen épületek, hiszen a díszítésük igen visszafogott. Látványosságnak számít Kühár Flóris teológus papnak, a falu szülöttének, az egykor vatikáni szolgálatot is teljesítő egyházi személyiségnek a katolikus kápolna előtt 2016-ban felállított mellszobra.

A nyugodt környezetben elterülő **Szerdahelyen**, ahol vegyes vallási összetételű lakosság él, egy 1902-ben épített kis **kápolna** található. A már több tatarozáson átesett kápolna ökumenikus szellemiségben működik, hiszen evangélikus és református híveket is fogad, a különböző felekezetek lelkipásztorai tartanak benne istentiszteletet. ♦

DOBRONAK

községről röviden

Az 1998-ban alakult, négy községgel – Kebele, Lendva, Moravske Toplice és Turnišče – határos Dobronak község az egykori Pannon-tenger területén fekszik. A 31 négyzetkilométeren elterülő, körülbelül 1.300 lakost számláló községhez három település tartozik, mégpedig Strehovci, Dobronak és Zsitkóc. Az utóbbi kettő nemzetiségileg vegyesen lakott területnek számít.

Dobronak első írásos említése az 1320-as évekhez vezethető vissza – a települést először Dobronok, majd Dobrolnok és Dobrunak néven emlegették. 1389-től mezővárosként is említik, ami annyit tesz, hogy a környékbeli falvaknál jelentősebb településnek számított. A körülbelül 2–3 kilométerrel odébb fekvő Zsitkóc első írásos említése valamivel későbbi időszakból, 1381-ből származik, amikor még Sypkolch néven ismerték. Különlegességei azok a hiteles források, miszerint Deák Ferenc, a haza bölcse ősei már a 17. században a település lakosai voltak.

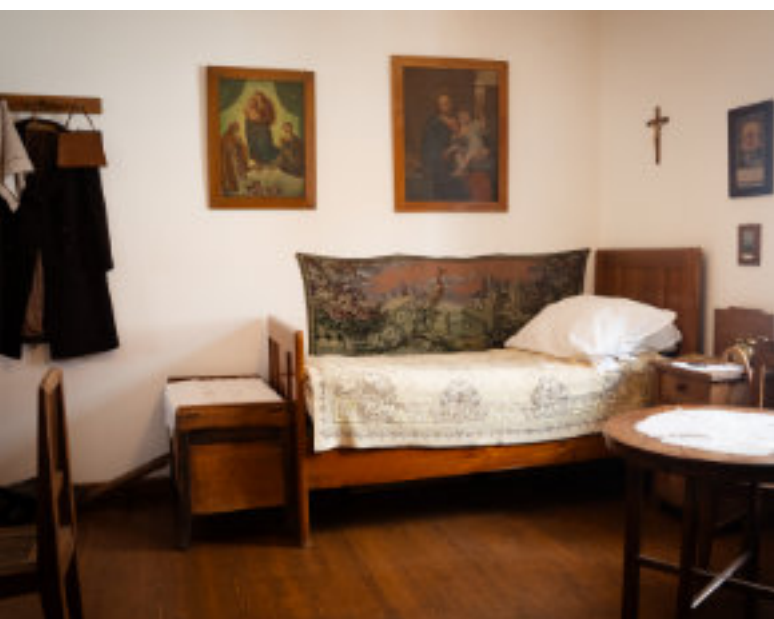
A község kiemelkedő értékei közé sorolható a számos szőlőültetvény és gyümölcsös, az aranylő mezők és a virágzó rétek, az égbe törő erdők, amelyek közepén ott rejtőzik a Bakonaki-tó a gyógyvízzel bíró forrásvízzel, az energiapontokkal, ahol a legbátrabbak a rátermettségüket a közeli kalandparkban próbálhatják ki.

AHOL A TÖRTÉNELEM ÉS A KÉZMŰVESSÉG ÖSSZEFONÓDIK

Ahol a szőlőhegyek felcsíkozott látképe elválasztja a Lendva-vidéket és a Dombvidéket, ott terül el a természeti és kulturális nevezetességekben gazdag Dobronak. A falu központjában egy különleges, sárga színű ház áll, amely már küllemével az udvarára csalogatja a látogatókat.

↓ A fabútorok, a vallásos képek és a díszes faliszőnyeg otthonos, bensőséges hangulatot árasztanak.

A 2006-ban megnyílt Dobronoki György-házat, amelyben helytörténeti és néprajzi gyűjtemény tekinthető meg, Dobronoki György jezsuita tanárról, a falu híres szülöttéről, a nagyszombati egyetem első rektoráról nevezték el, aki a 17. században élt itt. Az épület a 20. században jegyzői lak, orvosi lakás volt, majd egy ideig kocsmaként üzemelt. Az épület felújításánál szem előtt tartották a táj népi építészetének hagyományait, így eredeti formájában, kódissállásos bejárattal várja a turistákat.

Átlépve a nagy faajtót a látogatók visszacsöppennek a múltba... Bal oldalt, a legnagyobb kiállítóhelyiségben a különféle régi dokumentumok bepillantást nyújtanak Dobronoki György életébe, a helyi plébánia és a Szent Jakab-templom múltjába. Továbbá a gyűjtemény a település népeletében,

↑ A csuhé – vagyis a kukoricahéj – hihetetlenül sokoldalú alapanyag, amely már évszázadok óta inspirálja a kézműveseket.

hagyományvilágában egykor fontos szerepet betöltő jeles ünnepek, társasmunkák hagyományőrző szándékkal történő felelevenítésének, bemutatásának is helyet ad.

A bejárattal, azaz az előtérrel szembeni helyiségbe lépve a látogató egy polgári ízlést tükröző, az 1950-es évek világát idéző szobabelsővel ismerkedhet meg. Mellette a 19–20. század fordulóján épített téglaházak konyháinak mintájára berendezett konyha egy zárt rendszerű, főzőfelülettel és sütővel egyaránt ellátott helyiség, amely esetében már nem az egykori füstös konyháról beszélünk. A konyhából jobbra nyíló helyiségben a házimunkák, valamint az iparos szintű kézművességek tárgyi anyaga kapott helyet – régi szövőszékek, szebbnél szebb szőttesek, csuhéból és vesszőből készült kellékek.

A Dobronoki György-ház udvarán 2018-ban ünnepélyes keretek között nyitották meg a **Kézművességek Házát**. Az objektum létrehozásának célja a térség kulturális értékeinek megőrzése, az egykori népi mesterségek

felelevenítése, a hagyományok átadása, a turisztikai fejlődés serkentése. A házban csuhéból, vesszőből és egyéb természetes alapanyagokból készült termékek tekinthetők meg, de kihagyhatatlan a csodaszép mézeskalácsok, a batikolt technikával megfestett hímes tojások gyűjteménye is. A Kézművességek Házában mindemellett különféle tematikus műhelymunkákat, kiállításokat és szakmai előadásokat is szerveznek.

A Kézművességek Házának megnyitását követően, néhány év elteltével, 2022 októberében felavatták az épületegyüttes hátsó udvarán felépített **pajtát**. Az épületrész nemcsak a mezőgazdasági szerszámok kiállítását szolgálja, hanem különböző rendezvényeknek, fellépéseknek, társas programoknak is helyszínt biztosít. A pajták egykor a közösségi élet színterei voltak, számos közös népi tevékenységnek, kézműves foglalkozásnak adott otthont. Ezek és más szokások felelevenítése céljából nyitották meg a dobronaki pajtát is, amely mindemellett hozzájárul a vidék kulturális értékeinek megőrzéséhez és a térség turisztikai fejlődésének elősegítéséhez. ♦

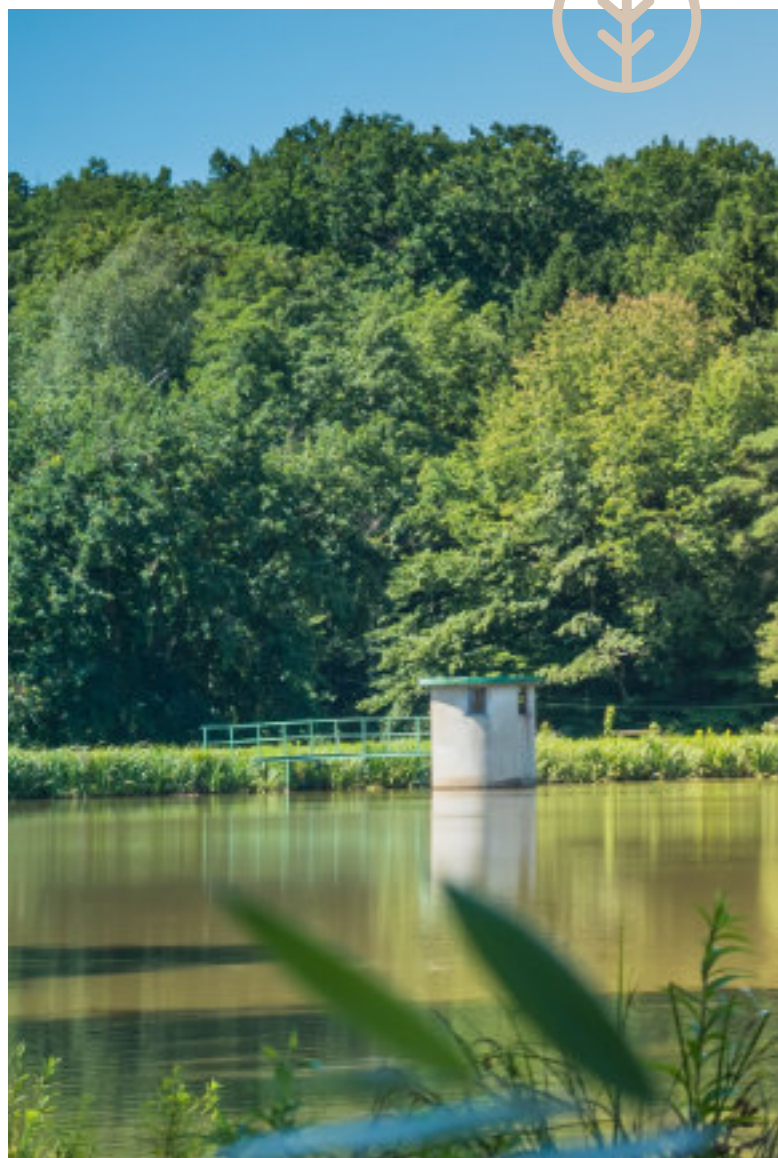

FELTÖLTŐDÉS, KIKAPCSOLÓDÁS A TERMÉSZET ÖLELÉSÉBEN

Horgászatra, gombászásra, piknikezésre, sétálásra, akár kerékpározásra nyújt remek lehetőséget a lombos fákkal körülvett Bakonaki-tó és környéke. A lenyűgöző látnivalók – a tó, a Szent Vid-kápolna, a Vid-kúti forrás és az energiapontok – mellett további remek szórakozási lehetőségek várják az odalátogatókat. Az adrenalinkedvelők felmászhathatnak a fák lombjai között kialakított kalandpályára, a legkisebbeket játszótér várja, a hazai portékák és finomságok kedvelői a kihelyezett standoknál válogathatnak.

Egy kis dombon, a Bakonaki-tó közvetlen közelében, az égis éő lombos fák árnyékában található a Szent Vid-kápolna, melynek helyén egykor csak egy fából készült kereszt állt. A lakosok 1828-ban a kereszt helyére kápolnát emeltek, ahol minden évben a június 15-e utáni első vasárnapon tartják a Vid-napi búcsút. A Szent Vidhez kapcsolódó legendát, életének fontosabb jeleneteit a kápolna belső falán Mežan Janez festőművész jelenítette meg. A kápolnát, környékét a csodatevő forrásvíz és a gyógyerővel bíró energiapontok teszik még értékesebbé.

Csak néhány méterre a Szent Vid-kápolnától található a Vid-kúti forrás. A helyiek szerint a forrás vizének gyógyító ereje van, ezért az odalátogatók gyakran az arcukat, a szemüket megmosva, szomjukat oltva reménykednek a víz csodatevő erejében, amelynek segítségével élesebb lesz a hallásuk, jobb lesz a látásuk, enyhülnek emésztő- és idegrendszeri problémáik, bőrbetegségeik. Egy helyi legenda szerint egykoron a favágók a forrás előtti tókában egy ragyogó, fehér ruhás gyermeket láttak, aki szerintük égi

lény lehetett, hiszen a közeledésükre eltűnt – egyesek szerint a forrást ezért nevezik Baba-kútjának is.

A bőkezű természet a Bakonaki-tó környékét a gyógyerővel bíró forrásvíz mellett energiapontokkal tette még értékesebbé, amelyek a látogatókra nyugtató és feszültségoldó hatással vannak. Az 50 energiapont közül 26 külön megjelölt, s többszöri ott-tartózkodás során segítenek a különféle betegségek, egészségügyi gondok leküzdésében, jótékonyan hatnak a testi-lelki közérzetre... ♦

→ A kápolna oltárán áll
a Szent Vid-szobor, mögötte
a Mežan Janez által megfestett
falfelület.

→ A természet csendje és az
energiapontok körüli padok
a valódi regenerálódás
élményét kínálják.

↓ Az árnyas fák alatt kialakított
pihenőhelyek ideális megállók
a túrázók számára.

HATÁRTALAN TÁJ, HATÁRTALAN EMLÉKEK

Ott, ahol a történelem összefonódik, ahol felelevenednek az emlékek, ahol határtalan barátságok kötődnek... A történelmi eseményeket vagy akár személyeket megidéző helyszínek az emlékezet olyan fontos színterei, amelyek egyebek mellett nemzeti, regionális vagy akár kisebbségi szempontból is kiemelkedőnek minősülnek. Lehetőséget nyújtanak arra, hogy az odalátogatók megízlelhessék a múlt jelentős történéseit, dicső pillanatait.

← A régi idők hangulatát idéző berendezés a szoba egyik meghitt sarkában.

A hajdani vasfüggöny helyén, a szlovéniai Zsitkóc és a magyarországi Bödeháza közötti zöldhatáron 2014-ben ünnepélyes keretek között nyitották meg a **Hetés Barátság Parkot**. Az egykori határsáv területe – amely ma már új arculatot öltött – amellet, hogy kedvelt kirándulóhellyé vált és különféle rendezvényeknek ad helyet, a két település barátságát is tükrözi. Itt kapott helyet a szabadság jelképe, az egykori vasfüggöny helyben talált darabjaiból készült „Határtalan madár” emlékmű. A közelében információs táblák vannak, a magasba nyúló fák árnyékában pihenőhely, az egykori határ tényleges helyén pedig fakereszt és egy emlékmű a 2004. május 1-jei EU-csatlakozás időpontjával.

Alig egy kilométerrel odébb, a mára már csak körülbelül 110 főt számláló Zsitkóc központjában egy kápolna található, valamint a „haza bölcsének”,

Deák Ferencnek és családjának az emlékére berendezett **emlékszoba**. Hiteles források szerint Deák ősei már a 17. században az említett kis falu lakosai voltak, az 1700-as évek elejéről pedig több olyan irat is fennmaradt, amelyekben a Deák család tagjai zsitkóci lakosokként szerepelnek. A család első ismert tagja, Deák János 1644-ben saját szőlővel és szántófölddel is rendelkezett Dobronak területén. A szépen berendezett helyiség a Deák család emlékének őrzése mellett betekintést nyújt a település történelmébe, kultúrájába, hagyományába. A kiállítás továbbá kiemelt szerepet ad a fazekasságnak, az agyagból készült különféle tárgyaknak, valamint a szövésnek, a szőtteseknek. A szoba egyik sarkában egy régi stílusban berendezett hálórész faasztallal és -székkel, mellette vesszőből fonott tárolóláda, a falakon hímzett falvédők láthatók. ♦

LENDVA

községről röviden

Lendva község Szlovénia legkeletibb részén, a szlovén–magyar és a szlovén–horvát határ mentén 123 négyzetkilométeren terül el. A 18 helyi közösségre, ezen belül 23 településre kiterjedő község körülbelül 10.500 lakost számlál. Státusza szerint nemzetiségileg vegyesen lakott terület, hiszen településein – Benica és Hotiza kivételével – a többségi szlovén nemzet mellett őshonos magyar nemzeti közösség él.

Létéről az első, legrégibb írásos forrás egy 1192-ből származó adományozólevél. A későbbi századokban már mezővárosi ranggal bírt, majd a 20. században északi és déli irányba is kiterjedt, amelynek nyomán 3.500–4.000 lélekszámú lakossága lett. Az akkori demográfiai adatokon még a lakosság gyakori vándorlása sem változtatott.

A község szakrális műemlékeket, gazdag történelmi múltat bemutató múzeumokat tartogat. Szébbnél szebb parkok, festői táj, magasba nyúló kilátó várja a látogatókat, de kihagyhatatlan megállóhelyeknek számítanak az idilli borospincék is. A megpihenést az útmenti kávézók, a finomabbnál finomabb falatokat kínáló cukrászdák biztosítják.

SZLOVÉNIA ELSŐ MINTAGAZDASÁGA – MURAVIDÉKI MINTAGAZDASÁG

Lendva várostól nem messze, a Bakonaki- és a Lendva-patak között terül el a mintegy 60 főt számláló Bánuta település, amely az utóbbi néhány évben már nem csak a falu központjában álló haranglábról ismert, hanem a 2023-ban hivatalosan is megnyílt Muravidéki Mintagazdaságról.

A messzire nyúló, arany színű rétek ölelésében elterülő **Muravidéki Mintagazdaság** elsődleges célja a mezőgazdaság népszerűsítése, a helyi mezőgazdasági termékek előállításának és feldolgozásának ösztönzése, kínálatának és keresletének növelése. Az érdeklődőket a Mintagazdaságon átsétálva gazdag állatvilág fogadja – kisbéri lovak, krškopoljei sertések, mangalicák, magyar szürke szarvasmarhák, szamarak, a legkisebbek simogató kezeire pedig néhány nyúl vár izgatottan. A gazdaság

↑ A halak és a növények harmonikus együttélését bizonyító zöldsaláta az akvakultúra-termelési rendszer gyümölcse.

azonban nemcsak az állatok színes világába nyújt betekintést, hanem számos zöldség (például saláta, spárga, répa, tök) és gyümölcs (például eper, áfonya, ribizli, alma) termesztésének folyamatába is.

A már amúgy is rengeteg érdekességet bemutató Mintagazdaság egyik különlegessége a halak és a növények harmonikus együttélésén alapuló akvapóniás egység, amely a folyamatos körforgást, a hidroponika és az akvakultúra kombinációját ötvözi. Alapelve, hogy a halak ürületek tápanyagokban gazdag vízzel látja el a növényeket, azok pedig megtisztítják a halak számára a vizet. A rendszer, amely sokféle édesvízi halfaj tenyésztését teszi lehetővé, különféle föld feletti zöldségek, fűszer- és gyógynövények termesztésére (például saláta, paradicsom, cukkini, rukkola) is alkalmas, amelyek akár háromszor gyorsabban is nőhetnek, mint a hagyományos kertészetekben.

A Muravidéki Mintagazdaság kihelyezett egységei bemutatják a térségnek, elősorban a mezőgazdasági tájképét gazdagító tevékenységeket és hagyományokat. ♦

↑ A látogatók testközelből ismerhetnek meg egy igazi hungarikumot, a világszerte ismert magyar szürke marhát.

Egyik kihelyezett egysége **Kapornak**, az ottani **tájház**, ahol egyebek mellett a modern pálinkafőző beszerzésével egyrészt lehetőség nyílik a modern trendekhez és a piaci igényekhez való alkalmazkodásra, másrészt így őrizik meg a gyümölcsfeldolgozás hagyományát.

A másik kihelyezett egység **Domonkosfán**, a **Domonkosfai Portánál** kapott helyett, ahol a hagyományos aratás bemutatásának rendezvénye már tradicionálissá vált. Ebben az esetben egy modern malom megvásárlásával járult hozzá a **Mintagazdaság** a helyi kulináris örökség megőrzéséhez.

A gazdaság harmadik kihelyezett egységének a **szentlászlói Alvarium**, a **Méhészeti Oktató- és Látogatóközpont** ad otthont, melynek hátsó udvarán, az őshonos gyümölcsfákkal beültetett gyümölcsös mellett egy modern méhkas felállítására került sor, amely nemcsak a méztermelés lehetőségét kínálja, hanem a méhészet gyakorlati bemutatását is.

Következő kihelyezett egysége **Dobronakon** található, ahol irodahelyiségei egyfajta inkubátorként működnek a helyi gazdálkodók számára, ösztönözve az innovációt, a fenntarthatóságot és a növekedést a mezőgazdasági ágazatban.

A **Hosszúfalu-hegyen** álló egykori **Rožman Borház** is a gazdaság kihelyezett egységei közé tartozik, ahol az elsődleges hangsúlyt a régi csemegeszőlő-fajták telepítése kapta, melyeknek fenntartható termesztése mellett a minimális vegyszerhasználatra törekednek.

Az utolsó kihelyezett egységnek a **völgyifalui tájház** ad otthont. Célja egyebek mellett a helyi gazdák ösztönzése a tökmag feldolgozására, a tökmagolaj előállítására. Ez a különleges termék fontos részét képezi a helyi kulináris és mezőgazdasági örökségnek, amely elválaszthatatlanul kötődik a minőségi tökmagolajáról híres muravidéki régióhoz.

KULTÚRTÖRTÉNETI BARANGOLÁS LENDVÁN ÉS KÖRNYÉKÉN

Ott, ahol egykor sorsdöntő ütközetek dúltak, ahol intrikák szövődtek, ahol a történelem íródott, mára már összeolvad a múlt és a jelen, élénk tárul a fennmaradt értékek gazdagsága, melyek háttérben ott rejtőznek a helyi hagyományok is...

Lendva várost megközelítve már messziről ránk köszön a város fölé magasodó dombon őrködő **lendvai vár**. Ezen a helyen a feltételezések szerint már a 10. században állt erődítmény. Az 1240-es évek után, a tatárjárást követően építették fel a lendvai várkastélyt, amely 1712-ben kapta meg mai „L” alakját. Az idők folyamán az épületet különböző célokra használták, majd az 1970-es évek elejétől a **Lendvai Galéria-Múzeumnak** ad méltó helyet. A várban megtekinthető Zala György emlékszobája, Gálics István emlékszobája és lepkegyűjteménye, a Vár a vártán című állandó történelmi kiállítás középkori fegyverek másolataival, a néprajzi kiállítás, a Lendva-vidék kőmaradványainak és szakrális tárgyainak kiállítása, a Lendvai Nemzetközi Művésztelepen készült bronzszobrok gyűjteménye, valamint ideiglenes kiállítások is színesítik a kínálatot.

→ Figyelemre méltó Gálics István közel 400 darabból álló, a világ sokszínűségét tükröző lepkegyűjteménye.

↓ A 19. század végéről származó patikaberendezés nemcsak a gyógyszerészet múltját idézi fel, hanem kultúrtörténeti értékkel is bír.

A város újabb kori történetével ismerkedhetünk meg a **Polgárosodás, nyomdászat és ernyőgyártás múzeumában**, amely a Fő utca egyik legimpozánsabb neobarokk stílusú épületében

kapott helyet. Az épületbe lépve elénk tárul a polgári életmód: egy polgári dolgozószoba és egy szalon mintájára kialakított berendezés. Bal oldalt a nagy múlttal bíró patikaberendezés: 1835-ben Alsólendván alapították meg az első muravidéki gyógyszerért, a Szentháromság Patikát. Lendva büszkélkedhet az Osztrák–Magyar Monarchia területén elsőként alapított ernyőgyárral is, ehhez kapcsolódva megtekinthetők az ernyőgyártás folyamatai. Külön figyelmet kap a lendvai nyomdászat 1889-ben kezdődő szakasza, amelyet elsősorban Balkányi Ernő törekvései alapoztak meg; ennek köszönhetően az 1910-es

évek végére már igen jelentőssé vált itt a nyomdaipar.

A Lendvától néhány kilométerre fekvő **Völgyifaluban** áll a 2022-ben átadott, **tájházzá** alakított épület, amelyet a település első téglából épített objektumaként tartanak számon. Az idillikus környezetben álló tájház elsődleges feladata a közösségi célok és a hagyományőrző tevékenység szolgálata. Az épület továbbá oktatóközpont, nyári táborok és továbbképzések helyszíne is. ♦

SZAKRÁLIS EMLÉKHELYEK ÉS ÉPÜLETEK NYOMÁBAN

A római katolikusok és az Ágoston-rendi evangélikusok, azaz lutheránusok mindmáig ápolják hitüket és élnek harmóniában a Lendva-vidéken. A térség vegyes vallási jellegéről – figyelembe véve, hogy 1944-ig kiemelkedő szerepe volt a zsidó közösségnek is – a fennmaradt szakrális emlékek, templomok, kápolnák, zarándokhelyek tanúskodnak.

A község településein számtalan szakrális épületre bukkanhatunk. Közülük az egyik legismertebb a Lendva szívében álló **Alexandriai Szent Katalin-plébániatemplom**, melynek elődje feltehetőleg az 1608-ban Bánffy Kristóf által a törökellenes harcok emlékére állíttatott templom volt. Bejárata felett egy latin nyelvű felirat áll az 1751-es évszámmal és a következő szöveggel: „Szent Katalin szűz és vértanú tiszteletére kegyes fogadalomból alapítva épültem”. A templom barokk tornya és főoltára jelentős művészeti értékkel bír. Egykor a mennyezetet freskók díszítették, de ezek a különböző felújítások során elvesztek. A Templom téren három szobor áll: a tűzoltók védőszentjét ábrázoló Szent Flórián-szobor, a magyar államalapítás millenniumának tiszteletére állított Szent István-szobor,

valamint Anton Martin Slomšek egykori maribori püspök szobra.

A templomtól továbbhaladva, a Lendva-hegyen, a szőlőhegyekből kiemelkedő magaslaton áll a **Szentháromság-kápolna**, amelynek építését a török elleni háborúk után, 1727–28-ban az előkelő Gludovác család kezdeményezte. A barokk stílusú épület különlegessége egyebek mellett abban rejlik, hogy – a néphagyomány szerint – az 1600-as években a Bánffy Kristóf vezette törökellenes harcok egyik hőséne, Hadik Mihály lendvai kapitánynak a múmiáját őrzi, melyet megtalálása után üveggoporsóban helyeztek el.

Bár Lendva lakossága túlnyomórészt katolikus vallású, a protestáns vallásnak jelentős kulturális és történelmi következményei voltak a város történetében. A lendvai **evangélikus templom** viszonylag későn, 1934-ben épült, ebben az évben volt az ünnepélyes felavatása is. A homlokzatot díszítő Krisztus-domborművel ellentétben a templom belsejének díszítése visszafogottan elegáns. Az oltár felett a jeles alsólendvai születésű festőművész, Pandur Lajcsi alkotása kapott helyet.

← Kapelico ob Marijinem drevesu krasijo izjemno lepi vitraži likovnega umetnika Lászla Hermána.

↑ Notranjost cerkve s pozlačenimi elementi in marmornimi okraski ustvarja osupljivo baročno vzdušje.

↗ Stalna razstava v sinagogi obuja spomin na judovsko skupnost, ki je v Lendavi živela do druge svetovne vojne, ter skozi dokumente in predmete oživlja preteklost.

A zsidó közösség egykori kiemelkedő szerepének két helyszín állít emléket. Lendva központjában áll a **zsinagóga**, az alsólendvai zsidó közösség legfontosabb építészeti emléke. Benne tükröződik a közösség történelmi múltja, társadalmi szerepe és kultúrája. Építését 1866-ban, Schacherlesz Mózes rabbi idején kezdték el. Egykoron, amikor még vallási szertartások helyszíne volt, a főteremben 80 ülőhelyet alakítottak ki a férfiak számára, míg a galériarész 60 nőt fogadott. 1944-ig működött szakrális létesítményként, majd a zsidók elhurcolását követően megszűntek a vallási szertartások. Csak néhány kilométerrel odébb, Hosszúfaluban található Szlovénia második legnagyobb megmaradt **zsidó temetője**, ahova az 1830-as évektől temetkeztek az izraelita közösség tagjai. A Jeruzsálem felé néző sírköveken latin és héber írással zsidó nevek olvashatók. A temető máig gondozott, holott a lendvai zsidóságnak ma már nem élnek leszármazottjai. Emiatt a sírköveken elhelyezett kavicsok is megfogyatkoztak... ♦

Az Őrség és a Göcsej vidéke mellett a Hetés is haranglábakban gazdag területnek számít, ami feltehetőleg arra vezethető vissza, hogy a térség erdőségeiben gazdag, a férfiak pedig már régóta nagy mesterei voltak a famegmunkálásnak. Ezek az építmények a népi elnevezésüket – **szoknyásharang** – a tetőszerkezetük szoknyás formájáról kapták. A haranglábak méretére jellemző, hogy általában a falu épületeivel azonos magasságúak, vagy csak csekély mértékben emelkednek ki azok közül. A Muravidéken, pontosabban a Lendva-vidéken még ma is állnak szoknyásharangok: Kámaházán, Göntérházán és Pincén.

A térség két igen ismert **zarándokhellyel** is büszkélkedhet. Az egyik a Radamoshoz közel eső Fekete-erdőben található úgynevezett **Mária-fa**, amelynek a története hosszú múltra tekint vissza. Számos, a kegyhelyhez kötődő legenda él az emberek körében: a férfiről, aki fejszét fogott, hogy kivágja azt a tölgyfát, amely felett megjelent a Szűzanya, de képtelen volt véghezvinni tettét; a különféle Szűz Mária-látomásokról és csodával határos gyógyulásokról... Ma is rengeteg **zarándok** érkezik a Mária-fához, akik érezni szeretnék a kegyhely erejét. Radamoshoz hasonlóan Kót is jeles **zarándokhely**, ugyanis a Mura holtágánál alakították ki a Halász Dániel Emlékparkot. 1945-ben ezen a helyen talált rá Halász Dániel plébános holttestére a helyi molnár. Az emlékparkot a **hotizai Halász Dániel Keresztút** egészíti ki. A 14 stáció a falutól a Mura egykori medréig sorakozik egy gyalogösvény mellett. A parkban egy nagy **fakeresztet** is felállítottak.

